

GARCÍA HURTADO, Manuel-Reyes; REY CASTELAO, Ofelia (eds.). *Fronteras de agua. Las ciudades portuarias y su universo cultural (siglos XIV-XXI)*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela i col·labora Universidade da Coruña, 2016. 572 pàgs. [17 x 24].

Conjunt d'estudis vinculats als ports i les seves ciutats que abasta un període cronològic ampli. La major part dels treballs són de l'edat mitjana i moderna fins el s. XIX. S'observen les trajectòries marítimes, les rutes i la mundialització dels intercanvis. Bàsicament els temes se centren en la zona de l'Atlàntic, comprenen illes i també el territori sud-americà sota la influència espanyola. Tanmateix tracten sobre els treballadors del mar, les comunitats portuàries, els grups ètnics i la seva religió, juntament amb els col·lectius estrangers i els immigrants.

Es revisen els ports, com es van construir i organitzar, ja que l'estructura d'aquestes poblacions no coincidia amb les localitats marítimes sense port. Es tracten les institucions i modalitat de feines desenvolupades en aquells llocs: govern del port, consulats mercantils, els avenços en la construcció, sanitat, serveis religiosos, circulació de productes, ensenyament de nàutica i mecanismes de control polític i ideològic.

En total inclou 34 treballs i una presentació. No s'esmentaran els relacionats amb la zona del sud de França. El primer d'Ana Maria RIVERA MEDINA està dedicat a la dona als ports del Nord de la Península (ss. XIV-XVI). A continuació trobem alguns estudis centrats en l'etapa medieval i després els relatius a conflictes marítimes i les rutes (Javier AÑIBARRO RODRÍGUEZ), es comparen ports com el de Bayonne (Gasconia) i Bayona (Galicia)(Michel BOCHACA-Beatriz ARÍZAGA BOLUMBURU), es proporcionen les característiques i manera de ser d'aquesta gent a Portugal (Amândio JORGE BARROS), o bé se centren en un vaixell La Guadalupe a finals de l'edat mitjana i durant els ss. XVI-XVII de l'edat moderna (Gerardo FABÍAN RODRÍGUEZ).

Consten molts estudis de l'etapa moderna: alguns sobre els ports i ciutats de l'altra banda de l'Atlàntic (Tomás A. MANTECÓN MOVELLÁN), de l'illa de Gran Canàries (Juan Manuel SANTANA PÉREZ), del port de Cádiz (Lourdes MÁRQUEZ CARDONA), dels ports gallecs i la seva infraestructura a finals del s. XVI i principis del s. XVII (Alfredo VICO TRASANCOS), de Cantabria durant la guerra de Successió (Marina TORRES ARCE), o bé d'estrangers que arribaren a nous llocs, com els irlandesos a la bahía de Pasaia (Gipuzkoa)(Iago IRIXOA CORTÉS i David ZAPIRAIN KARRIKA); Susana TRUCHUELO GARCÍA es refereix al comerç en els ports vascos desenvolupat per catòlics i altres comunitats que necessitaven productes forànis, al control de la introducció d'estrangers, o bé s'esmenten els que van treballar a la companyia de Guardes Marins (s. XVIII) (Fernando BRUQUETAS DE CASTRO).

No solament es fa una anàlisi dels ports, la seva estructura i funcionament s. XVIII (Manuel-Reyes GARCÍA HURTADO), sinó d'aspectes que van generar

conflictos con la religión al Ferrol (s. XVIII) (Alfredo MARTÍN GARCÍA), la situación de las devociones marítimes a Galicia en los ss. XVIII i XIX (José Manuel VÁZQUEZ LIJÓ) o bé se perfila l'activitat dels traficants de comerç a Veracruz, Càdis i Màlaga durant el mateix període (Mario TRUJILLO BOLIO) i aspectes vinculats a la manera de viure i desenvolupar la cultura pròpia al barri de la Isleta (Palmas de Gran Canària) (Miguel SUÁREZ BOSA i Pilar DOMÍNGUEZ PRATS) o a la zona del port de Bilbao (Ana SCHMIDT), entre moltes altres.

De caire més general és el treball de Jean-Philippe PRIOTTI sobre els vincles del govern amb les elits del port i els monopolis a finals de l'edat mitjana i principis de l'edat moderna, o bé el de Marta GARCÍA GARRALÓN sobre l'ensenyament de nàutica i els seus centres durant el s. XVIII.

Per tant el volum inclou molts estudis i orientacions, ja que revisa països com Brasil, Senegal o França. S'apropa a problemes socials, religiosos i culturals i a la manera com aquests varen determinar una manera d'actuar.

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Conjunto de estudios vinculados a los puertos y sus ciudades que abarca un amplio periodo cronológico. La mayoría de trabajos son de la edad media y moderna hasta el s. XIX. Se observan las trayectorias marítimes, las rutas y la mundialización de los intercambios. Básicamente los temas se centran en la zona del Atlántico, comprenden islas y también el territorio sudamericano bajo influencia española. Asimismo tratan sobre los trabajadores del mar, las comunidades portuarias, los grupos étnicos y su religión, junto con los colectivos extranjeros y los inmigrantes.

Se revisan los puertos, como se construyeron y organizaron, ya que la estructura de estas poblaciones no coincidía con las localidades marítimes sin puerto. Se tratan las instituciones y modalidad de tareas desarrolladas en estos sitios: gobierno del puerto, consulados mercantiles, los avances en la construcción, sanidad, servicios religiosos, circulación de productos, enseñanza de náutica y mecanismos de control político e ideológico.

En total incluye 34 trabajos y una presentación. No se mencionaran los relacionados con la zona del sur de Francia. El primero de Ana María RIVERA MEDINA está dedicado a la mujer en los puertos del Norte de la Península (ss. XIV-XVI). A continuación encontramos algunos estudios centrados en la etapa medieval y después los relativos a conflictos marítimes y las rutas (Javier AÑIBARRO

RODRÍGUEZ), se comparan puertos como el de Bayonne (Gasconia) y Bayona (Galicia)(Michel BOCHACA- Beatriz ARÍZAGA BOLUMBURU), se proporcionan las características y manera de ser de esta gente en Portugal (Amândio JORGE BARROS), o bien se centran en un barco La Guadalupe a finales de la edad media y durante los ss. XVI-XVII de la edad moderna (Gerardo FABÍÁN RODRÍGUEZ).

Constan muchos estudios de la etapa moderna: algunos sobre los puertos y ciudades del otro lado del Atlántico (Tomás A. MANTECÓN MOVELLÁN), de la isla de Gran Canarias (Juan Manuel SANTANA PÉREZ), del puerto de Cádiz (Lourdes MÁRQUEZ CARDONA), de los puertos gallegos y su infraestructura a finales del s. XVI y principios del s. XVII (Alfredo VICO TRASANCOS), de Cantabria durante la guerra de Sucesión (Marina TORRES ARCE), o bien de extranjeros que llegaron a nuevos lugares, como los irlandeses a la bahía de Pasaia (Gipuzkoa)(Iago IRIXOA CORTÉS y David ZAPIRAIN KARRIKA); Susana TRUCHUELO GARCÍA se refiere al comercio en los puertos vascos desarrollado por católicos y otras comunidades que necesitaban productos del exterior, al control de la introducción de extranjeros, o bien se mencionan a los que trabajaron en la compañía de Guardia Marines (s. XVIII) (Fernando BRUQUETAS DE CASTRO).

No sólo se realiza un análisis de los puertos, su estructura y funcionamiento s. XVIII (Manuel-Reyes GARCÍA HURTADO), sino de aspectos que generaron conflictos como la religión en el Ferrol (s. XVIII) (Alfredo MARTÍN GARCÍA), la situación de las devociones marineras en Galicia los ss. XVIII i XIX (José Manuel VÁZQUEZ LIJÓ) o bien se perfila la actividad de los traficantes de comercio en Veracruz, Cádiz y Málaga durante el mismo periodo (Mario TRUJILLO BOLIO) y aspectos vinculados a la manera de vivir y desarrollar la cultura propia en el barrio de la Isleta (Palmas de Gran Canaria) (Miguel SUÁREZ BOSA y Pilar DOMÍNGUEZ PRATS) o a la zona del puerto de Bilbao (Ana SCHMIDT), entre muchos otros.

De carácter más general es el trabajo de Jean-Philippe PRIOTTI sobre los vínculos del gobierno con las élites del puerto y los monopolios a finales de la edad media y principios de la edad moderna, o bien el de Marta GARCÍA GARRALÓN sobre la enseñanza de náutica y sus centros durante el s. XVIII.

Por lo tanto el volumen incluye muchos estudios y orientaciones, ya que se aproxima a países como Brasil, Senegal o Francia. Se acerca a problemas sociales, religiosos y culturales y al modo como éstos determinaron una manera de actuar.

IHE
(Secretaria de la revista)